

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Mer, mera, fler, flera

En studie av några komparativa myckenhetspronomen

Stellan Petersson

Specialarbete, 10 p
Svenska språket, fördjupningskurs 1
Höstterminen 2004
Handledare: Benjamin Lyngfelt

Sammandrag

Uppsatsens huvudsyfte är att föra förståelsen av vilka kriterier som styr valet mellan *mer* och *fler*, i svenska språket, en liten bit framåt. Uppsatsens bisyfte är dels att föra förståelsen av vilka kriterier som styr valet mellan *mer* och *mera* framåt, dels att föra förståelsen av vilka kriterier som styr valet mellan *fler* och *flera* framåt. För att genomföra detta använder jag mig av två verktyg: empiri och introspektion.

Materialet är hämtat från Gp03a och består av 679 meningar. Materialet har analyserats syntaktiskt, semantiskt och fonologiskt. Vid den syntaktiska analysen har jag ur materialet urskiljt fem nominala konstruktionstyper och en adverbial konstruktionstyp. Jag har även gjort en sammanräkning av vilken satsledsfunktion som frasen som myckenhetspronomenet ingår i har. Den semantiska analysen har genomförts genom att konstruktionens substantiv kategoriserats enligt en semantisk analysmodell som baseras på *Svenska Akademiens Grammatik* (Teleman et. al 1999). Den fonologiska analysen har utförts genom att inledningsgrafemet av efterföljande ord har studerats.

Resultaten och tolkningen av resultaten visar i stora drag att uppfattningen av referenten som individuativ eller dividuativ på olika sätt verkar vara det avgörande kriteriet för valet mellan *mer* och *fler*. Detta verkar även gälla för konstruktioner där *mer* och *fler* tidigare beskrivits som lexikaliserade förbindelser (t.ex. *mer än trettio skivor*). Valet mellan *mer* och *fler* kan understundom även bero på antalet dividuativa betydelsekomponenter hos substantivet. Valet mellan *mer* och *mera* kan i en konstruktion ha fonologiska orsaker. Valet mellan *fler* och *flera* kan i vissa fall bero att tidsangivande substantiv bildar lexikaliserade fraser med positivt *flera* så att en blockeringseffekt uppstår för *flera* med relativ betydelse.

Vidare kan även valet av *mer* i adverbfraser ha att göra med att adjektiv och verb uppfattas som dividuativa (detta är dock endast ett resonemangsförslag som saknar närmare empirisk analys).

1. Inledning	1
1.1. Syfte	1
1.2. Material och metod	2
1.3. Materialinsamling	2
2. Litteraturoversikt	4
2.1. Kort om myckenhetspronomen	4
2.2. Deskriptiv litteratur	5
2.3. Normativ litteratur	7
3. Analysmodell	9
3.1. Konstruktionstyper	9
3.2. Satsledsfunktion	12
3.3. Semantisk analys	13
3.4. Fonologisk analys	15
3.5. Övriga reflektioner	15
4. Resultat och resonemang	16
4.1. Syntaktiska aspekter på uppsatsens frågeställningar	17
4.1.1. <i>Konstruktion med substantiv som huvudord</i>	17
4.1.2. <i>Konstruktion utan substantiv</i>	18
4.1.3. <i>Konstruktion med räkneord</i>	19
4.1.4. <i>Konstruktion med partitivt attribut</i>	20
4.1.5. <i>Konstruktion med predikativt attribut</i>	21
4.2. Satsledsfunktion	21
4.3. Semantiska aspekter på uppsatsens frågeställningar	22
4.3.1. <i>Konstruktion med substantiv som huvudord</i>	22
4.3.2. <i>Konstruktion utan substantiv</i>	24
4.3.3. <i>Konstruktion med predikativt attribut</i>	26
4.3.4. <i>Konstruktion med räkneord</i>	28
4.3.5. <i>Konstruktion med partitivt attribut</i>	29
4.4. Adverbfras med <i>mer än</i>	31
4.5. Fonologisk analys	32
4.6. Övriga reflektioner	33
4.6.1. <i>Blockeringseffekt</i>	33
4.6.2. <i>Om mer som adverb</i>	34
5. Sammanfattande slutsatser	36
Litteraturförteckning	
Bilagor	

1. Inledning

Följande mening får vem som helst att höja på ögonbrynen:

Bosse Johansson hade gärna sett mer boll på Henriksson i slutet.

Dock kan ögonbrynens rörelse mot pannan ha olika orsaker. Man kan tycka att meningen är intressant eller man kan tycka att den är felaktig. Jag har valt det första synsättet och presenterar här en uppsats om, bland annat, varför denna mening kan se ut som den gör.

Bruket av myckenhetspronomen i svenskan skiljer sig från användningen av dessa i andra språk. I engelskan, till exempel, återfinns inte samma variationsmöjligheter som i svenskan. Mening (a) nedan kan översättas till inte mindre än fyra olika svenska meningar (b-e):

- a) I have more records than you.
- b) Jag har fler skivor än du.
- c) Jag har flera skivor än du.
- d) Jag har mer skivor än du.
- e) Jag har mera skivor än du.

Med denna uppsats görs ett försök att närmare belysa ett av svenskans utmärkande drag: myckenhetspronomenen *mer*, *mera*, *fler* och *flera*.

1.1. Syfte

Uppsatsens huvudsyfte är att föra förståelsen av vilka kriterier som styr valet mellan *mer* och *fler*, i svenska språket, ett litet steg framåt. Uppsatsens bisyfte är dels att föra förståelsen av vilka kriterier som styr valet mellan *mer* och *mera* framåt, dels att föra förståelsen av vilka kriterier som styr valet mellan *fler* och *flera* framåt. För att genomföra dessa syften använder jag mig av två verktyg: empiri och introspektion (se 1.2).

1.2. Material och Metod

Materialet består av 679 meningar hämtade ur korpusen Gp03a som återfinns i Språkbanken vid Göteborgs universitet. Valet av korpus motiveras av två skäl. För det första har jag haft för avsikt att komma åt kontexten i vilken meningarna ingår i. För det andra har jag haft för avsikt att använda den tidsmässigt mest aktuella korpusen.

Meningarna har analyserats syntaktiskt, semantiskt och fonologiskt efter en analysmodell som presenteras i kapitel 3. Resonemangen i uppsatsen är således baserade på klassificering av empiriska data. Klassificeringen av empiriska data ligger till grund för vidare resonemang om hur *mer*, *mera*, *fler* och *flera* kan tänkas fungera i svenskan. Detta genomförs med hjälp av introspektion. Vissa resonemang i uppsatsen är dessutom enbart baserade på introspektion.

Materialets omfång är inte särskilt stort. Jag utgår dock från att de tendenser jag kan skönja i materialet i någon mån speglar svenska språket i stort. Jag antar även att min språkkänsla är relevant i sammanhanget eftersom den antagligen delas av ett större antal språkbrukare.

1.3. Materialinsamling

Vid sökning på *mer*, *mera*, *fler* och *flera* i Gp03a fick jag 22520 träffar. Nedan presenteras fördelningen genom återgivning av informationsraden som uppkom vid sökningen:

[Söksträng: **fler**] [Material: **gp03a**] [Types: **1**] [Tokens: **4212**]

[Söksträng: **flera**] [Material: **gp03a**] [Types: **1**] [Tokens: **5912**]

[Söksträng: **mer**] [Material: **gp03a**] [Types: **1**] [Tokens: **11441**]

[Söksträng: **mera**] [Material: **gp03a**] [Types: **1**] [Tokens: **955**]

Träffarna beskars kraftigt. Eftersom jag ville att materialet endast skulle bestå av fraser där valet mellan *mer* och *fler* kan studeras, borttogs alla träffar där *mer* och *mera* fungerar som huvudord i adverbfraser och gradadverbial i adjektivfraser (*fler* kan inte ha dessa funktioner, se avsnitt 2.1). Dock medtog jag en typ av adverbfras dels eftersom den uppvisade stor likhet med en annan, nominal, konstruktionstyp, dels eftersom den bedömdes som grammatiskt intressant. Vidare borttogs alla adverbial och alla adjektivfraser (under förutsättning att de inte ingick i nominalfraser). Detta gjordes framför allt för att skära ner på materialet ytterligare. Nu togs även den största delen av träffarna på

flera bort eftersom de hade betydelsen av positivt *flera* ('åtskilliga', se kapitel 2.1). Kvar fanns således nominalfraser med funktion av subjekt, objekt och predikativ.

Efter detta var antalet meningar med *mer* 2880 och antalet meningar med *mera* 180. Antalet meningar med *fler* var 3570 och antalet meningar med *flera* 160. Det totala antalet meningar var alltså 6790.

Eftersom jag hade för avsikt att genomföra en kvalitativ analys, beskars även detta material kraftigt genom att jag tog ut var tionde träff. Materialet som ligger till grund för denna uppsats består således av 679 meningar.

2. Litteraturöversikt

I litteraturöversikten nedan redovisas vad jag läst om *mer*, *mera*, *fler* och *flera* i grammatikböcker och språkvårdslitteratur. Litteraturöversikten är indelad i tre avsnitt. Först ges en allmän översikt om pronomen och myckenhetspronomen. Därefter följer två avsnitt som båda berör resonemang med direkt anknytning till uppsatsens huvudsyfte och bisyfte. Indelningen av dessa två sista avsnitt utgår ifrån om den behandlade litteraturen är av normativ eller deskriptiv karaktär.

Med deskriptiv litteratur åsyftas här litteratur vars syfte är att beskriva svenska språket så objektivt som möjligt. I denna uppsats representeras den deskriptiva litteraturen av *Svenska Akademiens Grammatik* (Teleman et. al 1999). Med normativ litteratur åsyftas litteratur vars syfte är normativt i någon aspekt; vare sig litteraturen är förevisande (som Åberg 2001) eller resonerande och rådgivande (som Andersson 2000) ses den som normativ.

2.1. Kort om myckenhetspronomen

Grovt sett finns det två typer av pronomen: de som syftar på referenter (t.ex. *han* och *hon*) och de som beskriver referenter (t.ex. *många* och *mycket*). Gemensamt för alla pronomen är dock deras tunna deskriptiva innehåll. Vad som åsyftas med ett pronomen framgår snarare av talsituationen än av ordets lexikala betydelse (SAG 2:236).

Med avseende på vad pronomenet betecknar, kan det inlemmas i någon av följande fyra kategorier: definitiva pronomen (t.ex. *hon*), interrogativa pronomen (t.ex. *vem*), relationella pronomen (t.ex. *samma*) och kvantitativa pronomen (t.ex. *många*). Pronomenen i kategorin kvantitativa pronomen kan indelas i sju undergrupper. Dessa undergrupper är: totalitetspronomen (t.ex. *allt*), distributiva pronomen (t.ex. *varje*), generaliserande pronomen (t.ex. *vem som helst*), obestämd artikel (*en* och *ett*), allmänt indefinita pronomen (t.ex. *någon*), negerande pronomen (t.ex. *ingen*) och myckenhetspronomen (*mycket*, *många*, *lite*, *få*) (SAG 2:36).

Ett signifikant drag hos myckenhetspronomenen är komparationsböjningen, som erinrar om adjektivens böjningsmönster. På grund av denna kallas de adjektiviska pronomen. Att dessa pronomen snarare beskriver än klassificerar referenter är också en anledning till beteckningen. Svenskans myckenhetspronomen kompareras enligt följande mönster (*få* saknar, så vitt jag vet, superlativform):

många-fler(a)-flest
mycket-mer(a)-mest
få-färre- (*färst)
lite, föga-mindre-minst

Komparativformen *flera* kan sägas ha två betydelser. Dels kan ordet betyda (ung.) 'ett högre antal' (1), dels kan ordet betyda (ung.) 'åtskilliga' (2). *Flera* med betydelsen 'åtskilliga' kallas i denna uppsats **positivt flera**. *Flera* med betydelsen 'ett högre antal' kallas helt enkelt *flera*.

- 1) Flera resenärer än vi räknat med var tvungna att ställa in sina resor.
- 2) Flera datorer har fått virus den senaste veckan.

Mer och *mera* kan förutom som myckenhetspronomen även uppträda adverbialt som huvudord i adverbfraser med funktion av adverbial (3) och som gradadverbial i adjektivfraser (4).

- 3) Han borde uppträda mer.
- 4) Den teorin är mer vanskelig än den här.

2.2. Deskriptiv litteratur

I *Svenska Akademiens Grammatik* beskrivs att *fler* anger antal och *mer* anger mängd (SAG 2:396). Således väljs *fler* som attribut i nominalfraser med individuativa¹ substantiv, (t.ex. *kvinn*a och *fågel*) medan *mer* oftast väljs i nominalfraser med dividuativa substantiv (t.ex. *guld*, *mj*ölk och *olja*) (SAG 2:398, mina exempel).

---

¹ Individuativa substantiv kallas i flera grammatikböcker *styckeord*. Dividuativa substantiv kallas ofta *massord*.

Mer kan dock förekomma i nominalfraser med individuativa substantiv (t.ex. *mer kaniner*) under förutsättning att substantivet anger diffust flertal eller under förutsättning att substantivet i kontexten kan tolkas som kollektivt singularis eller under förutsättning att det kan tolkas som kollektivt flertal. Dessa tre begrepp förklaras nedan.

Med diffust flertal (SAG 2:90) avses att substantivet snarare syftar på referentens art än på urskiljbara referenter:

5) Kaniner är inte farliga. (jfr kaffe är gott).

Liknande betydelse har substantivet när det uppträder i form av kollektivt singularis (SAG 2:92):

6) Vi jagade kanin.

Skillnaden mellan diffust plural och kollektivt singular är att ”flertalsbetydelsen trots allt är tydligare när pluralen används” (SAG 2:92).

Att ett substantiv tolkas som kollektivt flertal innebär att referenterna inte åsyftas var för sig utan ses som ”en grupp som *samfällt* har en aktantroll i satsens aktion” (SAG 1:188, min kursiv). Motsatsen till kollektivt flertal är distributivt flertal; vid distributivt flertal åsyftas referenterna var för sig. Betrakta exempelmening 7:

7) Pojkarna kunde lyfta bordet.

Tolkar man *pojkarna* i meningen ovan som kollektivt flertal, betyder satsen att pojkarna tillsammans kunde lyfta bordet. Tolkar man *pojkarna* som distributivt flertal, betyder satsen att var och en av pojkarna klarade av att lyfta bordet.

Svenska Akademiens Grammatik tycks dock se en gradskillnad i olika substantivs benägenhet att tolkas kollektivt. I skriftspråk placeras *mer* endast i nominalfraser med individuativa substantiv som har hög benägenhet att tolkas kollektivt, medan det i talspråk råder större valfrihet. Följande citat belyser detta:

I talspråk används *mycket*, *mera*, *litet*, *mindre* dessutom ofta där skriftspråket har *många*, *få*. Nominalfrasen har då snarare kollektiv än distributiv betydelse.

Det kom {*mer/mindre*} flickor än pojkar. (SAG 2:400)

Texten ovan utgör i *Svenska Akademiens Grammatik* fotnot till följande kommentar:

Mycket, litet används som attribut vid dividualt huvudord och vid pluralt huvudord med kollektiv betydelse.

[...]

{*mer/mindre*} möss. (SAG 2:399)

Det verkar alltså som en skillnad görs mellan *möss* och *flickor*, vad gäller skriftspråkets benägenhet att använda dessa ord i nominalfraser med kollektiv betydelse.

2.3. Normativ litteratur

I *Svenska i dag* (Molde 1992) förklaras det att *fler* används vid angivande av antal och *mer* används vid angivande av mängd. Vidare rekommenderas det att *fler* ska användas vid jämförelse och *flera* ska användas med betydelsen 'åtskilliga' (dvs. enbart som positivt *flera*). Angående *mer* och *mera* skrivs det att *mer* används i vissa fasta förbindelser (t.ex. *mer och mer*) medan *mera* används i andra fasta förbindelser (t.ex. *med mera*), men att det i övrigt inte finns några fasta regler. Vidare förklarar Molde att "[s]omliga kan föredra *mer* framför vokal [...] och *mera* framför konsonant" (Molde 1992:61). Men detta är, enligt Molde, inte någon allmängiltig regel, utan endast frågan om individuellt språkbruk

I *Vi säger så* (Andersson 2000) kommenteras bruket av *mer*, *mera*, *fler*, *flera* kortfattat. Bl.a. nämns det att *mer* respektive *flera* är de rekommenderade formerna i Svenska Akademiens Ordlista (SAOL).

Myckenhetspronomen omnämns även i *Handbok i svenska* (Åberg 2001), om än mycket kortfattat. Det som står om myckenhetspronomen citeras här:

Mer än åtta hundra människor förlorade sina hem i den stora översvämningskatastrofen...kan man skriva, eller Över åtta hundra människor...Fler än åtta hundra människor ...går också bra. (Åberg 2001:284)

Slutligen ska Svenska språknämndens rekommendation kring dessa ord beröras. På hemsidan www.spraknamnden.se förklaras att *mer* används vid tal om mängder och *fler* används vid tal om antal.

Om man vill betona att det finns en mängd människor på en plats och ser det hela som en mängd är det naturligt med *mer(a)*, alltså: "Det var mer(a) än 200 personer där". (Svenska språknämnden 2004)

3. Analysmodell

Föreliggande kapitel är uppdelat i fem delar. Först presenteras ett antal konstruktionstyper som urskiljts ur materialet. Därefter förklaras kortfattat hur analysen av satsledsfunktion gått till. Efter detta följer ett avsnitt där jag återger hur jag tänkt vid den semantiska analysen. Avsnittet om den semantiska analysen följs av en kort förklaring av hur den fonologiska analysen gått till. Sist återfinns en kommentar till de enbart introspektiva analyserna.

Analyserna har genomförts inom den traditionella grammatikens ram. Med detta avses att analyserna i stort baseras på *Svenska Akademiens Grammatik* (Teleman et. al 1999).

3.1. Konstruktionstyper

Med ”konstruktion” avses i denna uppsats ett syntaktiskt mönster som skiljer sig från andra syntaktiska mönster med avseende på myckenhetspronomenets och det substantiviska huvudordets placering och befintlighet. Konstruktionerna skiljer sig alltså från varandra dels genom var myckenhetspronomenet står i nominalfrasen (är det ett framförställt eller efterställt attribut, fungerar det som kvantitetsattribut eller predikativt attribut etc.), dels genom var det substantiviska huvudordet står i nominalfrasen (står det på sin normala plats, finns det substantiviskt huvudord i nominalfrasen över huvud taget etc.).

Variationer till konstruktionstyperna har urskiljts. Vid urskiljandet av dessa har jag tagit fasta på något annat element hos nominalfrasen än myckenhetspronomenet och det substantiviska huvudordet (t.ex. om nominalfrasen innehåller adjektivattribut). I följande stycke presenteras konstruktionstyperna.

I materialet förekommer *mer*, *mera*, *fler* och *flera* i fem olika nominala konstruktionstyper. Konstruktionstyperna presenteras nedan. Konstruktionen är kursiverad i exemplet som står inom parentes.

- 1) Konstruktion med substantiv som huvudord (Jag vill ha *mer kaffe*)
- 2) Konstruktion utan substantiv (Jag vill ha *mer*)
- 3) Konstruktion med räkneord (Jag har *mer än tre skivor* hemma)
- 4) Konstruktion med partitivt attribut (Jag vill ha *mer av svartpeppar* i soppan)
- 5) Konstruktion med predikativt attribut (Jag vill ha *en kaffekopp mer*)

Jag har även urskiljt en konstruktionstyp som inte består av en nominalfras. Denna tas med dels för att den uppvisar likhet med konstruktion med räkneord, dels för att den tycks mig vara grammatiskt intressant.

- 6) Adverbfras med *mer än*. (Du är *mer än en vän*)

De fem nominala konstruktionstyperna redovisas nedan i ett nominalfrasschema (se SAG 3:13).

Framförställda attribut		Efterställda attribut	
Definit attribut	kvantitets- attribut	Substantiv	adjektiv- attribut
1)	mer	kaffe	
2)	mer		
3)	mer än tre	skivor	
4)	mer	-	av svartpeppar
5)	en	kaffekopp	mer

FIGUR 1 Nominala konstruktionstyper.

Konstruktion med substantiv som huvudord har vidareindelats. Denna vidareindelning tar fasta på huruvida adjektivattribut och bestämning till kvantitetsattribut finns i frasen eller inte.

- 7) Jag vill ha *fler skivor*
- 8) Jag vill ha *ännu fler skivor* (bestämning)
- 9) Jag vill ha *fler intressanta skivor* (adjektivattribut)
- 10) Jag vill ha *ännu fler intressanta skivor* (bestämning och adjektivattribut)

Till konstruktion med substantiv som huvudord räknas även elliptiska varianter av konstruktionen. Följande fras ses således som en elliptisk variation av konstruktion med substantiv som huvudord:

11) Jag har tre kakor, men Kalle har fler.

Dessa elliptiska variationer av konstruktion med substantiv som huvudord skiljs i denna uppsats från konstruktion utan substantiv. Anledningen till detta är att det i de elliptiska variationerna finns ett tydligt underförstått substantiv. I konstruktion utan substantiv finns inget underförstått substantiv.

Konstruktion utan substantiv har vidareindelats på samma sätt som konstruktion med substantiv som huvudord.

12) *Fler* såg föreställningen idag.

13) *Ännu fler* såg föreställningen idag. (bestämning)

14) *Fler teaterintresserade* såg föreställningen idag (adjektivattribut)

15) *Ännu fler teaterintresserade* såg föreställningen idag. (bestämning och adjektivattribut)

Nedan följer ett nominalfrasschema där dessa variationer sätts in.

Framförställda attribut			Substantiv	Efterställda attribut
Definit attribut	kvantitets- attribut	adjektiv- attribut		
7)	fler		skivor	
8)	ännu fler		skivor	
9)	fler	intressanta	skivor	
10)	ännu fler	intressanta	skivor	
12)	fler			
13)	ännu fler			
14)	fler	teaterintresserade		
15)	ännu fler	teaterintresserade		

FIGUR 2 Variationer av konstruktion med substantiv som huvudord och konstruktion utan substantiv.

Nedan följer nu en tabell som visar förekomsten av myckenhetspronomenen i varje konstruktionstyp (se bilaga 1 för tabell med absoluta tal). Även förekomsten i variationerna av konstruktion med substantiv som huvudord och konstruktion utan substantiv presenteras i

nedanstående tabell. Procentenheterna anger antalets relation till det totala antalet meningar med det angivna myckenhetspronomenet. Procentangivelsen anger alltså inte antalet relaterat till det totala antalet meningar allt som allt. De ungefärliga procentangivelserna, som är avrundade till heltal, ska läsas vertikalt.

TABELL 1. *Förekomst av myckenhetspronomen i de olika konstruktionstyperna (inklusive variation av konstruktionstyper)*

	<i>Mer</i>	<i>mera</i>	<i>fler</i>	<i>flera</i>
1. Konstruktion med substantiv som huvudord				
a) ingen bestämning, inget adjektivattribut	>39%	85%	>50%	75%
b) bestämning	8 %	5%	17%	13%
c) adjektivattribut	<1 %	0%	4%	0%
d) bestämning, adjektivattribut	0%	0%	1%	0%
2. Konstruktion utan substantiv				
a) ingen bestämning, inget adjektivattribut	11%	0%	15%	0%
b) bestämning	8%	0%	7%	6%
c) adjektivattribut	0%	0%	1%	0%
d) bestämning, adjektivattribut	0 %	0%	<1%	0%
3. Konstruktion med räkneord	20%	0%	2%	0%
4. Konstruktion med partitivt attribut	5%	5%	<1%	0%
5. Konstruktion med predikativt attribut	2%	5%	1%	6%
6. Adverbfras med <i>mer än</i>	6%	0%	0%	0%
Totalt:	100%	100%	100%	100%

I nästa kapitel (Resultat och resonemang) presenteras statistik över i hur hög grad de olika för uppsatsen relevanta myckenhetspronomenen förekommer i de olika konstruktionerna. Därefter återfinns resonemang angående vilka syntaktiska kriterier som kan tänkas styra valet av de för uppsatsen relevanta myckenhetspronomenen. Detta genomförs med hjälp av introspektion.

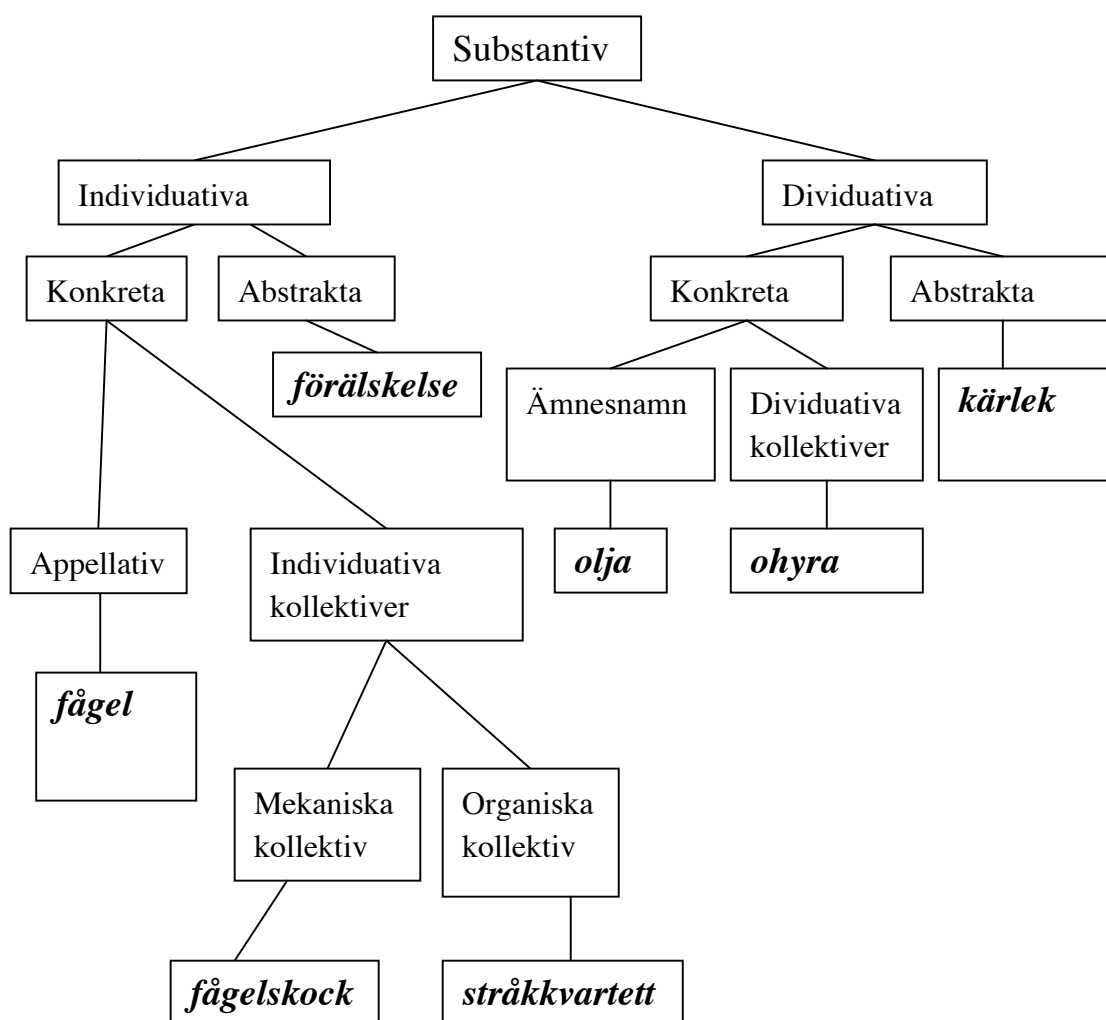
3.2. Satsledsfunktion

Analysen av satsledsfunktion har utförts genom att jag undersökt vilken satsledsfunktion frasen som myckenhetspronomenet ingår i har i närmast överordnade sats. I följande kapitel (Resultat och resonemang) presenteras en sammanräkning av resultatet.

3.3. Semantisk analys

Den semantiska analysen har genomförts genom att substantivet i konstruktionen definierats genom följande semantiska kategorisering (modellen bygger på det som står om substantiv i SAG 2:19-27). Vid konstruktioner som saknar substantiv, har jag istället tittat närmare på vad nominalfrasen syftar på.

FIGUR 3 Klassificering av substantiv.

De individuativa substantiven skiljs från de dividuativa genom att de syftar på referenter som kan räknas och är tydligt avgränsbara. Vidare gäller för de individuativa substantiven att deras referenter inte kan åsyftas med samma substantiv vid fysisk delning. En bil, exempelvis, kallas inte *bil* vid delning – referenterna kallas då t.ex. *hjul*, *ratt* eller *broms*.

De dividuativa substantiven skiljs således från de individuativa genom att de syftar på referenter som inte kan räknas och inte är tydligt avgränsbara. Vid fysisk delning kallas referenten vid samma ord som innan delningen; har man en stor mängd guld och tar bort hälften så kallas det man har kvar fortfarande *guld*.

Substantiven indelas därefter med hänsyn till huruvida de är konkreta eller abstrakta. Konkreta är de substantiv vars referenter enligt vardagstänkandet har massa, abstrakta är de substantiv vars referenter enligt vardagstänkandet inte har massa (dvs. processer, tillstånd, känslor etc.). De abstrakta substantiven är komplicerade att kategorisera enligt ovanstående kriterier då de inte är räknbara, avgränsbara och delbara på samma sätt som de konkreta. På ett intuitivt plan kan man dock säga att ordet *förälskelse* syftar på en mer avgränsad känsla än ordet *kärlek*. Detta visar sig genom möjligheten att böja *förälskelse* pluralis, vilket är omöjligt för ordet *kärlek*. Möjligheten till pluralböjning är således ett kriterium som vid vissa abstrakta ord är centralt vid kategoriseringen av dem.

Till abstrakta dividuativa substantiv räknas även ord som anger måttsenheter av olika slag, t.ex. *centimeter* och *decimeter*, eftersom dessa ord snarare kan sägas referera till en abstrakt måttdimension, än till konkreta, individuativa, referenter. Man kan argumentera för att måttorden är räknbara (1,2,3,4 centimeter etc.) men jag har valt att se det som att det inte är själva måttsenheten som räknas. Det som räknas anges dock med hjälp av måttsenheter.

De konkreta substantiven vidareindelas efter huruvida substantivet i singularis syftar på en referent (appellativ, ämnesnamn) eller på en grupp bestående av flera referenter (individuativa kollektiver, dividuativa kollektiver). De individuativa kollektiverna indelas, slutligen, i s.k. mekaniska kollektiv och organiska kollektiv. Mekaniska kollektiv består av likadana referenter som tillsammans utgör en grupp som refereras till med ett substantiv i singularis (t.ex. *fågelskock*) och organiska kollektiv består av olika typer av referenter som tillsammans utgör en grupp som refereras till med ett substantiv i singularis (t.ex. *stråkkvartett*).

3.4. Fonologisk analys

Den fonologiska analysen har varit av enkel karaktär: inledningsgrafemet av ordet som står placerat direkt efter myckenhetspronomenet har studerats med avseende på om det är ett vokalgrafem (som i exempel 16) eller ett konsonantgrafem (som i exempel 17):

16) Han vill ha mer ansvar.

17) Han vill ha mera mat.

Jag utgår här ifrån att valet av grafem i skrift är en konsekvens av valet av fonem i tal.

Denna delanalys har genomförts med avsikten att undersöka om valet mellan *mer* och *mera* samt *fler* och *flera* kan ha något med efterföljande ords inledningsfonem att göra. Analysen kan således ses som en uppföljning av det förhållande som antyds i Molde (1992) (se avsnitt 2.3). Notera dock att det i Molde (1992) inte står att valet av myckenhetspronomen generellt har med efterföljande ords inledningsfonem att göra, utan att det endast är frågan om individuellt språkbruk. Jag har således följt upp detta spår för att försöka bringa klarhet i om det kan vara en generell tendens att *mer* helst konstrueras med vokal och *mera* helst konstrueras med konsonant. Jag har här även inkluderat *fler* och *flera* för att försöka bringa klarhet i om det kan vara en generell tendens att *fler* helst konstrueras med vokal och *flera* helst konstrueras med konsonant.

3.5. Övriga reflektioner

I slutet av Kap 4 (Resultat och resonemang) presenteras tankar kring uppsatsens frågeställning som inte baseras på materialet. Här har jag uteslutit empirin och endast använt mig av introspektion. Jag har här även reflekterat kring varför *mer* och inte *fler* väljs i adverbfraser.

4. Resultat och resonemang

I nedanstående avsnitt används termerna *grammatisk* och *ogrammatisk* frekvent. Därför kan det vara på sin plats att förklara vad jag avser med dessa termer. Med termen *grammatisk* avses en syntaktisk struktur som vid introspektivt test låter som korrekt svenska och som finns i materialet. Även meningar som inte finns i materialet men som vid introspektiv testning låter som korrekt svenska bedöms som grammatiska. Med termen *ogrammatisk* avses en syntaktisk struktur som vid introspektivt test inte låter som korrekt svenska och som inte finns i materialet. Med termen *tveksamt grammatisk* avses en syntaktisk struktur som vid introspektivt test klingar falskt, men ändå inte riktigt kan sägas vara felaktig. Vid syntaktiska strukturer som förekommer i materialet, men inte fungerar vid introspektivt test antar jag att det råder en språklig variation. Resonemangen i detta kapitel förs från ett deskriptivt perspektiv. Normativa aspekter på uppsatsens frågeställningar har jag valt att bortse från.

Exempelmeningar som är ogrammatiska markeras med stjärna (*), se exempel (a) nedan. Exempelmeningar som är tveksamt grammatiska markeras med frågetecknet (?), se exempel (b) nedan. Exempelmeningar som är grammatiska för vissa och ogrammatiska för andra markeras med procenttecknet (%), se exempel (c) nedan. Exempelmeningar som är grammatiska saknar markering, se exempel (d) nedan.

- a) *Jag vill ha bra fler skivor
- b) ?Grannen var bortrest i flera år än man kunde ana..
- c) % Jag har ännu flera böcker i förrådet.
- d) Jag vill ha mer glass.

Efter exempelmeningarna som är hämtade ur materialet följer en anvisning inom parentes där det anges vilken del av GP som exemplet ursprungligen är hämtat ifrån¹. Konstruerade exempel saknar sådan anvisning.

---

¹ För förklaring av förkortningarna hänvisar jag till www.spraakbanken.gu.se.

4.1. Syntaktiska aspekter på uppsatsens frågeställningar

4.1.1. Konstruktion med substantiv som huvudord

Nedanstående tabell visar förekomsten av angivet myckenhetspronomen i konstruktion med substantiv som huvudord. Till skillnad från i tabell 1 (se 3.1.) anges här antalet meningar med angivet myckenhetspronomen i relation till det totala antalet meningar som finns i materialet med den här aktuella konstruktionen. Tabellen skall läsas horisontellt. Beakta även att *mera* och *flera* generellt sett är betydligt mindre frekvent än *mer* och *fler* (se bilaga 1 för tabell med absoluta tal).

TABELL 2. *Förekomst av konstruktion med substantiv som huvudord.*

	<i>Mer</i>	<i>mera</i>	<i>fler</i>	<i>flera</i>
Ingen bestämning, inget adjektivattribut	35%	5%	56%	4%
Bestämning	33%	1%	63%	3%
Adjektivattribut	4%	0%	96%	0%
Bestämning, adjektivattribut	0%	0%	100%	0%

Tabellen visar att det i materialet finns ytterst få meningar med *mer* och adjektivattribut. Adjektivattribut saknas även i alla meningar med *flera*. Vidare visar tabellen att *flera* går att konstruera med bestämning.

En orsak till att *mer* förekommer mycket sällan med adjektivattribut i materialet kan vara att en sådan satsuppbyggnad skulle innebära dubbeltydighet:

1) Vi vill ha mer trevlig personal.

Meningen ovan kan omskrivas till två meningar:

2) Vi vill ha mer personal som är trevlig.

3) Vi vill ha trevligare personal.

Som synes samspelar *mer* som kvantitetsattribut med *mer* som gradadverbial vid perifrastisk komparativ. Risken för dubbeltydighet kan vara en anledning till att inga av meningarna består av *mer* och adjektivattribut. Angående valet mellan *mer* och *fler* kan man således

tänka sig att *fler* hellre väljs om frasen innehåller adjektivattribut och det i övrigt inte finns andra skäl till att välja *mer* (se 4.3.1.)¹.

Varför materialet inte innehåller några träffar på *flera* med adjektivattribut har jag ingen lika intuitivt tilltalande förklaring till. Dock kan jag tänka mig att 4 är att föredra framför 5:

4) I år har han haft fler tillfälliga romanser än vad han hade förra året.

5) ?I år har han haft flera tillfälliga romanser än vad han hade förra året.

I exempel 5 verkar *flera* få betydelsen av positivt *flera*, vilket gör att den relativa användningen av *flera* där ter sig tveksamt grammatisk. Att det i materialet förekommer *flera* med bestämning är intressant då denna satsuppbyggnad är mycket märklig för mig. Vid introspektiv testning blir utfallet att *flera* inte kan konstrueras med bestämning. *Flera* med bestämning verkar således vara en grammatisk variation för vissa, och en ogrammatisk variation för andra:

6) % Över Afghanistan har ännu flera flygblad singlar ner från himlen. (Gp ALL)

4.1.2. Konstruktion utan substantiv

Tabellen nedan visar förekomsten av konstruktion utan substantiv relaterat till myckenhetspronomen.

TABELL 3. *Förekomst av konstruktion utan substantiv som huvudord.*

	<i>Mer</i>	<i>mera</i>	<i>fler</i>	<i>flera</i>
Ingen bestämning, inget adjektivattribut	37%	0%	63%	0%
Bestämning	38%	0	60%	2%
Adjektivattribut	0%	0%	100%	0%
Bestämning, adjektivattribut	0	0%	100%	0%

Tabellen visar att *mer* inte förekommer tillsammans med adjektivattribut. Adjektivattributets frånvaro är även noterbart för *flera*. *Flera* kan även i denna konstruktion ta bestämning (jfr avsnitt 4.1.1).

¹Jag tänker mig här en situation där distinktionen individuatet/dividuatet är godtycklig för språkanvändaren.

Svårigheten att utsätta adjektivattribut tillsammans med *mer* kan här troligtvis bero på att satsupbyggnaden skulle sammanfalla med perifrastiskt komparativ:

7) Jag har mer tråkigt.

Vad gäller valet mellan *mer* och *fler* antyds det genom materialet att, om inga andra skäl till val av *mer* föreligger, väljs *fler* om frasen innehåller adjektivattribut (se avsnitt 4.3.2)¹.

Att inga meningar i materialet innehåller *flera* med adjektivattribut, kan även det ges samma förklaring som i föregående avsnitt: språkbrukaren kanske föredrar att inte sätta *flera* vid adjektiv eftersom detta snarare får betydelsen av positivt *flera*. Således är det tänkbart att exempel 8 är att föredra framför exempel 9.

8) Fler glada var på konserten i går än idag.

9) ?Flera glada var på konserten i år än förra året.

Materialet visar att *flera* kan ta bestämning i föreliggande konstruktion, men detta strider mot min språkkänsla. Variationen verkar vara grammatisk för vissa och ogrammatisk för andra:

10) % Susanne Ljungskog får GP:s stora sportpris och ännu flera belönas. (Gp-SPO)

4.1.3. Konstruktion med räkneord

I materialet finns 65 meningar som innehåller konstruktion med räkneord. *Mer* förekommer i 56 (86%) av dessa meningar och *fler* förekommer i 9 (14%) av dem.

Följande exempelmeningar är ogrammatiska vid introspektiv testning:

10) *Mera än fyra studenter lät bli att lämna in sina uppsatser i tid.

11) *Flera än fyra studenter lät bli att lämna in sina uppsatser i tid.

Angående valet mellan *fler* och *flera* kan det således tänkas att *flera* inte väljs vid konstruktion med räkneord. Samma förhållande tycks mig

---

¹ Jag tänker mig här en situation där distinktionen individuatet/dividuatet är godtycklig för språkanvändaren.

gälla mellan *mer* och *mera*; *mera* undviks vid konstruktion med räkneord. Detta kan ha fonologiska orsaker (se avsnitt 4.5.).

4.1.4. Konstruktion med partitivt attribut

I materialet finns 20 meningar innehållande konstruktion med partitivt attribut. *Mer* förekommer i 16 (80%) av dem, *mera* förekommer i 1 (5%) av dem och *fler* förekommer i 3 (15%) av dem. Inga meningar med *flera* förekommer i denna konstruktion i materialet. *Flera* i konstruktion med partitivt attribut är dock grammatiskt vid introspektivt test:

12) Skivbutiken vill gärna ha flera av våra skivor.

Noterbart här är att konstruktionen är vanligare för *mer* och *mera* än vad den är för *fler*. Det finns dessutom en syntaktisk skillnad mellan exemplen med *mer* och exemplen med *fler*. Skillnaden är att *fler* i materialet endast förekommer i definitiva nominalfraser, och inte i indefinita. Följande exempel illustrerar detta.

13) När allt kommer omkring, så dödar de ju fler av våra pojkar än fienden gör. (GpUTL)

Meningen blir ogrammatisk vid omskrivning till indefinit nominalfras:

14) *När allt kommer omkring, så dödar de ju fler av pojkar än fienden gör.

Mer förekommer dock i materialet både i definitiva och indefinita nominalfraser:

15) Jag dansar ju det finaste jag kan, men jag har velat få fram mer av dansglädjen. (GpGUI)

16) Vi måste ha mer av kostnadstak på våra överenskommelser. (GpALL)

Mera förekommer i materialet endast i en indefinit nominalfras (17), men kan nog knappast ses som ogrammatiskt vid definit nominalfras (18).

17) Det är här som du har fått en currykryddblandning som hade mera av svartpeppar, nejlika och kanel. (GpKON)

18) I min soppa vill jag ha mera av kryddblandningen.

Vad gäller valet mellan *mer* och *fler* kan det således sägas att, om inga andra skäl föreligger för valet, avgörs valet av huruvida nominalfrasen är definit eller indefinit. Detta sakförhållande kan dock ha semantiska orsaker (se avsnitt 4.3.5.).

4.1.5. Konstruktion med predikativt attribut

I materialet finns 11 meningar som innehåller konstruktion med predikativt attribut. *Mer* förekommer i 8 (73%) av dem, *mera* förekommer i 1 (9%) av dem, *fler* förekommer i 1 (9%) av dem och *flera* förekommer i 1 (9%) av dem. Noterbart är att *mera* är lika vanligt förekommande som *fler* i denna konstruktion (i materialet), trots att *mera* är mycket ovanligare generellt. Detta har nog snarare semantiska än syntaktiska orsaker (se avsnitt 4.3.3).

Följande meningar exemplifierar konstruktion med predikativt attribut. Notera att konstruktionen alltid innehåller räkneord.

19) Biljettpriserna beräknas ge Västtrafik 154 miljoner kronor mer per helår. (GpALL)

20) Och vi erinrade oss att det hänt att vi betalt en hundralapp mera för ungefär samma mängd hälleflsk. (GpALL)

21) Det är 86 personer fler eller en ökning med 154 procent. (GpALL)

22) Det är tio gånger flera än man tidigare trott. (Gp TVÅ)

4.2 Satsledsfunktion

Nedan följer en tabell där resultatet från analysen av satsledsfunktion presenteras.

TABELL 4. *Resultat från analys av satsledsfunktion*

	<i>Mer/mera fler/flera</i>	
Subjekt (inklusive egentligt subjekt)	15%	
44%		
Objekt (inklusive direkt-, indirekt och prepositionsobjekt)	71%	48%
Predikativ	9%	4%
Icke satsformad mening där satsledsfunktion ej kunnat fastställas	5%	4%
	100%	100%

Vad gäller satsledsfunktion kan det bl.a. konstateras att *fler* har funktion av subjekt i nästan hälften av meningarna, medan *mer* har subjektsfunktion i endast en sjättedel. En tänkbar förklaring till detta är att *fler* oftare bestämmer substantiv som betecknar animata referenter (se 4.3) och att dessa har större benägenhet att ingå i fraser som utgör subjekt än substantiv som syftar på icke-animata referenter. Detta sakförhållande har noterats i annan forskning. I Øvrelid (2003), exempelvis, konstateras det att i 97 % av meningarna i det material som där analyserats syftar subjekten på animata referenter i högre eller lika stor grad som objekten (noterbart är dock att Øvrelids material är norskt).

Det verkar som att satsledsfunktionen snarare är en konsekvens av andra faktorer än en anledning i sig till valet mellan *mer* och *fler*.

4.3 Semantiska aspekter på uppsatsen frågeställningar

Nedan följer resultaten från den semantiska analysen, som utförts efter analysmodellen som presenteras i avsnitt 3.3.

4.3.1. Konstruktion med substantiv som huvudord

Nedanstående tabell visar antalet konstruktioner med substantiv av angiven art relaterat till det totala antalet konstruktioner med angivet myckenhetspronomen, uttryckt i procent (se bilaga 2 för tabell med absoluta tal). De ungefärliga procentangivelserna, som är avrundade till heltal, ska läsas vertikalt.

TABELL 5. *Substantivets semantiska art i konstruktion med substantiv som huvudord.*

	<i>Mer</i>	<i>mera</i>	<i>fler</i>	<i>flera</i>
INDIVIDUATIVA				
appellativ	25%	25%	64%	86%
mekaniska kollektiver			1%	
organiska kollektiver	1%		1%	
abstrakta	18%		34%	14%
DIVIDUATIVA				
ämnesnamn	15%	6%		
dividuativa kollektiver	5 %			
abstrakta	36%	69%		
TOTALT:	100%	100%	100%	100%

Synbarligen förekommer *mer* oftast med dividuativa substantiv i materialet. Detta är ett väntat resultat som ligger i linje med tidigare litteraturs noteringar. *Mer* förekommer dock ganska ofta även vid individuativa substantiv. *Fler* förekommer inte vid dividuativa substantiv över huvud taget. Det intressanta är således att närmare studera de individuativa substantiv som konstrueras med *mer*. Dessa individuativa substantiv kan indelas i olika kategorier.

För det första finns flertalet substantiv av typen kollektiva singulararer:

23) Idag traskar jag ner till lämmeltåget vid Järntorget och ser mer film. (GpVG)

24) Bosse Johansson hade gärna sett mer boll på Henriksson i slutet. (GpSPO)

Här tycks det mig snarare vara referentens art som åsyftas än konkreta individuativa referenter. För det andra finns de substantiv med snarare kollektiv än distributiv betydelse:

25) Det var mer jurister än skeppsbyggare i den tillfälliga möteslokalen. (GpGbG)

26) Om torget känns öde, så finns det desto mer människor framför kassorna inne på Draken. (GpNÖJ)

Noterbart här är att substantivet, vad jag kan se, verkar kunna vara vilket som helst. De implicita påståendena i SAG angående olika substantivs benägenhet att tolkas kollektivt och deras förekomst i skriftspråk är alltså ingenting som bekräftas av mitt material. För det tredje finns det i materialet vissa substantiv som trots sin lexikala individuatet får en något annan innebörd vid individualisering:

27) Mer pengar ska ge högre kvalitet i kulturskolan. (GpVSL)

Mer pengar betyder något annat än *fler pengar*. *Fler pengar* betyder, som jag förstår det, 'fler pengasorter' eller möjligtvis 'fler slantar'. För det fjärde finns det gott om abstrakta individuativer i materialet. Detta kan förklaras genom att abstrakta ords individuatet är av mer associativ karaktär än konkreta ords. Abstrakta substantiv kan således lätt uppfattas som dividuativa:

28) Ökad handel och ökade investeringar leder till mer jobb. (GpEKO)

Angående valet mellan *mer* och *fler* antyder materialet att *mer* i denna konstruktion betyder 'en större mängd' medan *fler* i denna konstruktion betyder 'ett högre antal'. Det verkar som att valet av pronomen preciserar satsens betydelse. Materialet antyder inte att begränsningar föreligger vad gäller olika substantivs möjlighet till individualisering.

4.3.2. Konstruktion utan substantiv

Eftersom det inte finns något substantiv i denna konstruktion har jag istället valt att närmare undersöka vad nominalfrasen syftar på.

Vad gäller *fler* och *flera* syftar alla meningar i materialet med dessa myckenhetspronomen på animata, mänskliga, referenter. Att *fler* och *flera* självständigt stående i nominalfras syftar på animata, mänskliga, referenter är ingen ny upptäckt utan kan ses som en bekräftelse av vad *Svenska Akademiens Grammatik* (Teleman et al 1999) redan noterat:

Många adjektiviska pronomen kan också stå självständigt, dvs., i en nominalfras utan substantiviskt huvudord, ungefär som ett substantiviskt pronomen. I så fall betecknar pluralis och utrum singularis normalt en

animat varelse (vanligen en person), medan netutrum har dividuativ (oftast inanimat) referens. (SAG 2:237)

Förhållandet kan visas med exempel från materialet:

29) Fler får billigare månadskort. (GpGBG)

30) De som har olja och vapen kommer inte att sluta vilja ha mer.(GpATT)

Noterbart är att medan *fler* nästan är synonymt med *fler människor*, visar *mer* större betydelsevariation. *Mer* kan dels syfta på konkreta referenter (exempel 30), dels syfta på abstrakta referenter (exempel 31):

31) Det fungerade ganska bra, säger Lars-Olof Jadepalm. Som dock kräver mer av försvaret totalt sett. (GpSPO)

Påpekbart är att *mer* inte självständigt stående kan referera till mänskliga, individuativa, referenter, även om de mänskliga individerna utgör en grupp som skulle ha kunnat tolkas kollektivt:

32) Den stora mängden av människor blev ännu större när fler kom till konserten.

33) *Den stora mängden av människor blev ännu större när mer kom till konserten.

Jämför 32 och 33 med 34 och 35:

34) Den stora mängden av människor blev ännu större när fler hårdrockare kom till konserten.

35) Den stora mängden av människor blev ännu större när mer hårdrockare kom till konserten.

Detta kan ses som en konsekvens av att *mer* helt enkelt betyder 'en större inanimat dividuativ mängd' och att *fler* betyder 'ett högre antal av mänskliga referenter' när de står självständigt i nominalfras.

När ett adjektivattribut finns i frasen syftas det fortfarande till levande, mänskliga, referenter.

36) Fler små bostäder, nära kollektivtrafiken, ska locka fler unga att bo i Kungälv. (GpVSB)

Det går att byta ut *fler* mot *mer* när frasen innehåller ett adjektivattribut, men detta innebär att satsen blir dubbeltydig (se avsnitt 4.1.2.):

37) Fler små bostäder, nära kollektivtrafiken, ska locka mer unga att bo i Kungälv.

Som synes kan *mer unga*, i exempel 37 ovan, dels betyda 'ytterligare unga', dels betyda 'yngre' (detta kan vara en anledning till att inga meningar med *mer* och adjektivattribut finns i materialet, i denna konstruktion – se avsnitt 4.1.2.). Vad gäller valet mellan *mer* och *fler* i denna konstruktion antyder materialet att *fler* väljs för att uttrycka betydelsen 'ett högre antal mänskliga individer' medan *mer* väljs vid uttryck av betydelsen 'en större inanimat mängd'.

4.3.3. Konstruktion med predikativt attribut

Konstruktion med predikativt attribut exemplifieras här med två exempel ur materialet (notera att konstruktion med predikativt attribut alltid innehåller räkneord):

38) Det är 86 personer fler eller en ökning med 154 procent. (Gpall)

39) Varberg som har färre invånare satsar en miljon kronor mer än Kungsbacka på studieförbunden. (GpGBG)

Nästan alla substantiv i materialet är individuativa i denna konstruktion (10 stycken av 11 totalt). Det enda exemplet på dividuativt substantiv som i denna konstruktion finns i materialet är ordet *liter*. Detta substantiv är dividuativt och abstrakt. *Liter* och andra substantiv som anger måttsenheter skiljer sig dock från de flesta andra dividuativa substantiv i och med att de, på ett sätt, går att räkna (se avsnitt 3.3)¹.

Förutom vid ovanstående substantiv medför räkneordsangivelsen att de flesta dividuativa substantiv bildar ogrammatiska uttryck i denna konstruktion²:

40)*Jag vill ha två guld mer

41)*Han köpte tre olja mer.

I exempel 38 och 39 ovan konstrueras *kronor* med *mer* och *personer* med *fler*. Vid omskrivning av meningarna tycks mig *kronor* inte ha

---

¹ Kanske kan *liter* ses som ett abstrakt individuativt ord eftersom det är möjligt att böja det i pluralis (*fler literar*). Jag bedömer dock *literar* som tveksamt grammatiskt (?*Trettio literar mjölk*) och placerar således *liter* tillsammans med måttsangivande ord av typen *centimeter*, *meter* och *kilo*.

² Dock är uttryck av typen *två öl mer* och *två kaffe mer* grammatiska. Här betyder dock *öl* 'ett glas med öl' och *kaffe* betyder 'en kopp med kaffe'.

möjlighet att konstrueras med *fler*. Det verkar dock som att *personer* kan ha *mer* som predikativt attribut:

42) Det är 86 personer mer eller en ökning med 154 procent.

43)*Varberg som har färre invånare satsar en miljon kronor fler än Kungsbacka på studieförbunden.

Däremot kan *kronor* ta *fler* som attribut i andra konstruktioner, t.ex. i konstruktion med substantiv som huvudord:

44) Jag vill ha fler kronor.

Vidare tycks mig betydelsen av *fler* och *mer* inte vara riktigt den samma som i de föregående konstruktionerna. Myckenhetspronomenen verkar här snarare betyda 'ytterligare' eller 'till'.

En möjlig förklaring till att *personer* kan ta både *mer* och *fler* som predikativt attribut är att substantivet *personer* i sig självt har både en individuativ och en dividuativ betydelsekomponent. Detta visar sig genom ordets möjlighet att både tolkas som kollektivt flertal och som distributivt flertal (se 4.3.1. ovan). I denna konstruktion där myckenhetspronomenet har betydelsen 'ytterligare' spelar det således ingen roll vilket myckenhetspronomen som väljs vid substantiv av typen *personer*. *Personer* kan, i alla ovan berörda konstruktioner, både ta *mer* och *fler* som attribut. Substantivet *kronor* har, till skillnad från *personer*, ytterligare en dividuativ betydelsekomponent. *Kronor* kan sägas dels referera till de individuativa konkreta referenter som återfinnes i var mans sparbössa (som i exempelmening 44), dels referera till en abstrakt enhetsdimension. Denna abstrakta enhetsdimension kan jämföras med den abstrakta måttdimension som substantiv av typen *centimeter* och *decimeter* refererar till (se avsnitt 3.3). Inte oväntat kan inte heller dessa substantiv ha *fler* som predikativt attribut.

45) Pennan är åtta centimeter lång. Det är åtta centimeter mer (*fler) än vad jag trodde.

Eftersom de flesta plurala substantiv i obestämd form har dels en individuativ, dels en dividuativ betydelsekomponent, kan det tänkas att valet mellan *mer* och *fler* oftast blir optionellt, i konstruktion med predikativt attribut. Vissa substantiv, t.ex. *kronor*, har dock ytterligare en dividuativ betydelsekomponent, vilket gör att de dividuativa betydelsekomponenterna är fler och valet av myckenhetspronomen blir *mer*.

En fråga kvarstår dock. Vid räkneorden *en* och *ett* blir *fler* ogrammatiskt i denna konstruktion:

46) *Jag vill ha en/ett apelsin fler.

47) Jag vill ha en/ett apelsin mer.

Att ökningen av antalet referenter är högre än 1 är alltså en förutsättning för att *fler* ska kunna uppkomma. Jag har ingen bättre förklaring till detta än att det helt enkelt ligger i ordets lexikala betydelse att referenterna är fler än en.

4.3.4. Konstruktion med räkneord

Följande exempel ur materialet exemplifierar konstruktion med räkneord:

48) Reumatiker nekas fler än tre promenader i veckan. (GpVSB)

49) Nyligen greps en person i Kortedala efter att ha gjort mer än 40 inbrott i regionen. (GpALL)

Den semantiska analysen av substantiven har visat att nästan alla är individuativa (62 stycken av 65 totalt). De meningar vars nominalfras inte syftar till något individuativt, innehåller substantiven *procent*, *kilo* och *mil* (se föregående avsnitt och avsnitt 3.3.). Liksom i föregående avsnitt är den låga förekomsten av dividuativa substantiv troligtvis en konsekvens av att kvantitetsattributet innehåller ett räkneord, vilket gör att de flesta dividuativa substantiv bildar ogrammatiska meningar (se 4.3.3. ovan):

50)*Han vill ha mer än tre grädde.¹

51)*Jag hoppas att vi får mer än två guld.

I *Svenska Akademiens Grammatik* (Teleman et al. 1999) presenteras två alternativa sätt att se på denna konstruktion. Dels förklaras *mer än* och *fler än* som lexikaliserade förbindelser ”som är en sorts adverbial bestämning till den efterföljande kvantitetsangivelsen” (SAG 3:679), dels föreslås det att strukturen i denna typ av konstruktioner kan uppfattas som att *fler* och *mer* saknar huvudord, eller att dess huvudord

---

¹ Det går dock bra att säga *Han drack mer än tre öl före lunch*. *Öl* syftar dock här på ’ett glas med öl’ (se avsnitt 4.3.3. ovan, fotnot 1).

utelämnats enligt reglerna för ellips (SAG 3:680). Konstruktionen *mer än 50 kilo socker* kan, från den sistnämnda synvinkeln, ses som en elliptisk variant av *mer socker än 50 kilo socker*. Jag presenterar nedan ett resonemang som snarare tar fasta på betydelsen än på strukturen.

För det första kan en mängd vara uppbyggd av antal. Om vi tänker oss en förpackning med makaroner är det troligt att vi ser makaronerna som en mängd makaroner. Vid närmare betraktelse kan vi dock se att de enskilda makaronerna är fullt avgränsbara från varandra. För det andra: i följande exempel syftar konstruktion med räkneord på något annat än det som står utskrivet:

52) Reumatiker nekas fler än tre promenader i veckan. (GpVSB)

53) Nyligen greps en person i Kortedala efter att ha gjort mer än 40 inbrott i regionen. (GpALL)

Fler än tre promenader syftar inte på *tre promenader* utan på ett antal promenader vars antal överstiger 3 men i fråga om antal i övrigt är ospecificerat (det kan vara 4, 5, 6, 7 etc promenader)¹.

Det är alltså möjligt att *mer än 40 inbrott* syftar på en mängd inbrott. Denna mängd inbrott är dock uppbyggd av ett antal inbrott. Och detta antal inbrott överstiger 40, men är i övrigt ospecificerat. Således kan det tänkas att *mer* väljs i konstruktion med räkneord när det åsyftade är en mängd (som dock är uppbyggd av antal). *Fler* väljs istället när det åsyftade är ett antal. Detta resonemangsförslag är dock svårt att verifiera, eftersom det handlar om hur talaren förhåller sig till det som sägs.

4.3.5. Konstruktion med partitivt attribut

Nedan presenteras en tabell där absoluta tal anges.

---

¹ Jfr: *Kalle har fler än tio skivor*. Kalle har inte tio skivor, han har ett antal skivor som överstiger 10.

TABELL 6. *Substantivets semantiska art i konstruktion med partitivt attribut.*

	<i>Mer</i>	<i>Mera</i>	<i>Fler</i>	<i>Flera</i>
Individuativa				
Appellativ	2		3	
Mekaniska kollektiv				
Organiska kollektiv				
Abstrakta	5			
Dividuativa				
Ämnesnamn		1		
Dividuativa kollektiver	3			
Abstrakta	6			

Följande exempel exemplifierar konstruktion med partitivt attribut:

54) När allt kommer omkring, så dödar de ju fler av våra pojkar än fienden gör. (GpUTL)

55) Det är här som du har fått en currykryddblandning som hade mera av svartpeppar, nejlika och kanel. (GpKON)

När det gäller valet mellan *mer* och *fler* tycks det mig vara andra kriterier som gäller här än i de övriga konstruktionerna. Vid omskrivning av 54 får vi följande mening:

56) ?När allt kommer omkring, så dödar de ju mer av våra pojkar än fienden gör.

Betydelsen av ovanstående mening tycks mig vara något absurd. *Mer av våra pojkar* i ovanstående exempel tycks mig snarare innebära att en större del av varje pojke has ihjäl, än att ett större antal av gruppen pojkar brags om livet. Däremot kan appellativ mycket väl användas i

den aktuella konstruktionen med *mer*, om substantivet har en singularisform och kan tolkas kollektivt:

57) Det blir mer av flygel i full valör. (GpGRÄ)

Vid utsättande av substantiv direkt efter kvantitetsattributet blir dock situationen annorlunda:

58) Jag vill ha fler bitar av älgköttet.

59) Jag vill ha mer bitar av älgköttet.

I ovanstående meningar tycks samma förhållande råda som i konstruktion med substantiv. Substantivet kan dels tolkas distributivt (vilket resulterar i att *fler* tas som kvantitetsattribut), dels tolkas kollektivt (vilket resulterar i att *mer* tas som kvantitetsattribut).

Att *fler* bara förekommer i definitiva nominalfraser (se avsnitt 4.1.4) kan ha semantiska orsaker. För att kunna syfta på exakt avgränsade delar av någonting, är det inte svårt att tänka sig att detta någonting måste vara unikt identifierbart vid talsituationen (definithet innebär att det som omnämns är unikt identifierbart i talsituationen för den tilltalade, se SAG 3:155). Att *mer* både förekommer i definitiva och indefinita nominalfraser kan bero på att *mer* inte syftar på exakt avgränsade delar av någonting utan snarare på diffust avgränsade mängder av någonting. Därför behöver detta någonting inte vara unikt identifierbart vid talsituationen.

4.4. Adverbfras med *mer än*

Följande exempel exemplifierar adverbfras med *mer än*:

60) I wanna be your lover blir inte mer än en stillsam skritt. (GpNÖJ)

Frasen *mer än en stillsam skritt* i ovanstående exempelmening är inte en nominalfras. Trots detta har jag valt att ta med denna konstruktionstyp eftersom den uppvisar stor likhet med konstruktion med räkneord. Dessutom anser jag den vara grammatiskt intressant.

Likheten med konstruktion med räkneord påvisas här genom exempel 61, som innehåller en adverbfras med *mer än*, och exempel 62 som innehåller konstruktion med räkneord:

61) Du är mer än en vän.

62) Jag har mer än två vänner.

Det är möjligt att beskriva frasen *mer än en vän* som en adjektivfras. Frasen består, i så fall, av *mer* som adjektiviskt huvudord och *än en vän* som efterställd bestämning (bestående av en subjunktionsfras där nominalfrasen *en vän* är rektion). Frasen kan även beskrivas som en adverbfras, där *mer* är adverbiellt huvudord och *än en vän* är efterställd bestämning.

Att frasen fungerar som predikativ talar för att frasen ska ses som en adjektivfras. Adjektivfraser är betydligt mer frekventa som predikativ än vad adverbfraser är. Dock talar betydelsen av *mer* i denna konstruktion snarare för att det är en adverbfras än att det är en adjektivfras. Betydelsen erinrar om den betydelse *mer* har när det uppträder som gradadverbial i adjektivfraser (*Solen är mer röd idag*). Betydelsen erinrar dock inte om de betydelser *mer* har när det uppträder som huvudord i adjektivfraser (med funktion av t.ex. kvantitetsattribut i nominalfras, *Jag vill ha mer kaffe*, eller med funktion av predikativt attribut, *Jag har femtio kronor mer*). Inte heller kan *mer* i denna konstruktion bytas ut mot *fler*, vilket i adjektivfraser brukar gå om inte substantivet är dividuativt (**du är fler än en vän, *de är fler än vänner*). Således tycks mig frasen *mer än en vän* i satsen *Du är mer än en vän* vara en adverbfras.

Frasen verkar inte vara lexikaliserad utan följer ett mönster som torde vara relativt vanligt i svenskan:

63) Du är mer än en vän.

64) Noam Chomsky är mer än en lingvist.

65) Anarkismen är mer än ett tänkbart alternativ.

Även andra fraser än nominalfraser kan utgöra rektion i subjunktionsfrasen (detta är ytterligare ett argument för att det rör sig om en adverbfras):

66) Den tavlan är mer än ful. Den är förfärlig.

67) Studenterna är mer än illamående. De är dödssjuka.

Det intressanta här är att adverbfraser med *mer än* kan fungera predikativt. Predikativ användning av dessa adverbfraser torde dessutom vara relativt vanligt i svenskan. Predikativa adverbfraser ses annars som undantag (se t.ex. SAG 3:336, fotnot 2).

4.5. Fonologisk analys

Resultatet från den fonologiska analysen visar att i 1/9 av materialet med *mera* följs myckenhetspronomenet av vokalinlett ord. I materialet med *mer* innehåller 2/5 av meningarna myckenhetspronomen som följs av vokalinlett ord. Det antyds således genom materialet *mera* hellre konstrueras med konsonantinlett ord än med vokalinlett ord. Det antyds även att *mer* hellre väljs framför konsonantinlett ord än framför vokalinlett ord. Benägenheten för *mera* att konstrueras med vokalinlett ord är dock lägre än benägenheten för *mer* att konstrueras med vokalinlett ord. Detta innebär dock inte att ord som inleds med konsonant hellre konstrueras med *mera* än med *mer*. Eftersom frekvensen av *mer* är högre väljs detta oftare både framför vokal- och konsonantinledda ord.

Angående valet mellan *fler* och *flera* visar resultatet ett annat förhållande. Resultatet av analysen antyder att *flera* oftare följs av ett konsonantinlett ord än ett vokalinlett. Förvånansvärt är att en större del av meningarna med *flera* (ung. 1/3) följs av vokalinlett ord, än meningarna med *fler* (ung. 1/4). Även här gäller dock att *fler* är betydligt frekventare än *flera*. Rekommendationen i Molde tycks således inte motsvaras av någon generell tendens.

Fonologin kan dock tänkas spela in när det gäller konstruktion med räkneord (t.ex. *mer än trettio skivor*, se avsnitt 4.1.3). I denna konstruktion kan orsaken till att *mera* och *flera* är ogrammatiskt vara att det är svårt att uttala ordet *än* efter ordet *mera*. Detta kan tänkas ha medfört att *mera* och *flera* varit lågfrekvent i denna konstruktion under lång tid. I förlängningen kan man tänka sig att *mera* och *flera* således uppfattas som ogrammatiskt (dvs. utförandet har påverkat kompetensen).

4.6. Övriga reflektioner

Resonemangen i nedanstående avsnitt är inte baserade på materialet. För att frambringa dessa resonemang har jag enbart använt mig av introspektion.

4.6.1. Blockeringseffekt

Positivt *flera* verkar bilda nästan lexikaliserade uttryck angående tid: *flera dagar, flera timmar, flera år* etc. (exempel 68). Vid dessa substantiv tycks mig *flera* med betydelsen 'ett högre antal' i princip vara blockerat (exempel 69). Således väljs hellre *fler* (exempel 70):

68) Grannen var bortrest i flera år.

69) ?Grannen var bortrest i flera år än man kunde ana.

70) Grannen var bortrest i fler år än man kunde ana.

Att ord i lexikaliserade uttryck nästan låser fast ordets betydelse kan jämföras med blockeringen av bokstavlig betydelse vid idiomatiska uttryck. I Moon (1998) förklaras det att idiomatiska uttryck av typen *bite the bullet* blockerar ordparen från användning i bokstavlig bemärkelse:

[P] eople do not bite bullets, they bite food or food-like things, or their nails: they do not even spill beans frequently, but rather coffee, beer, and other liquids. (Moon 1998:180)

I idiomatiska uttryck av typen *bite the bullet* tillkommer dock även en metaforisk dimension, vilket gör att en bokstavlig tolkning blir omöjlig.

4.6.2. Om mer som adverb

Anledningen till att *mer* (och inte *fler*)¹ används som huvudord i adverbfraser och som gradadverbial i adjektivfraser kan vara att verb och adjektiv uppfattas som dividuativa. Detta resonemang förklaras nedan.

Ordet *kärlek* är ett substantiv och ordet *härlig* är ett adjektiv. Vad gäller referens, tycks det mig dock inte vara en artskillnad mellan orden. *Kärlek* refererar till en subjektiv, diffus, oavgränsad och ej räknbar känsla. Detta görs även med ordet *härlig*. Vidare refererar både substantivet *bord* och adjektivet *platt* till egenskaper hos referenter. Med *bord* avses 'referent med platt skiva som upp bärs av pinnar'. Dessutom kan adjektiv användas nominalt som huvudord i icke-elliptiska nominalfraser (t.ex. *Den glade kom in på krogen*).

Det verkar vara en gradskillnad och inte en artskillnad vad gäller substantivs och adjektivs referens. Således är det tänkbart att adjektiv

---

¹ **solen är fler röd, *han springer fler nu för tiden*

uppfattas som dividuativa: referenterna (referensen) uppfattas som ej avgränsbara och ej räknbara.

Verb är inte heller dessa skilda från substantiv fullt och fast, vad gäller referens. Om vi tänker oss en man som springer på en grusväg kan vi både referera till detta händelseförlopp med satsen *mannen springer på grusvägen* och med satsen *mannen utför ett springande på grusvägen*. Det må vara en stilistisk skillnad mellan de två satserna, men propositionen som det refereras till är samma. Samma händelseförlopp kan alltså både refereras till med ett verb i presensform och ett verb i participform satt i nominalfras. Satsen *mannen springer mer nu för tiden* (i vilken *mer* utgör huvudord i adverbfras) kan omskrivas till *mannen utför mer springande nu för tiden* (i vilken *springande* är substantiverat och *mer* utgör kvantitetsattribut i nominalfras). Således är det tänkbart att även verb kan uppfattas som dividuativa. "Springandet" ses som oavgränsat och oräknbart (om man så att säga delar springandet på hälften och bara studerar springandet under halva tiden av utförandet, refereras det dessutom fortfarande till företeelsen med satsen *mannen springer*).

Om både adjektiv och verb uppfattas som dividuativa är det inte märkligt att *mer* väljs i adverbfraser som bestämmer adjektiv och verb (jfr Lyons 438-452). Eftersom denna reflektion enbart baseras på en introspektiv analys, skulle det vara önskvärt om framtida forskning utredde saken närmare.

5. Sammanfattande slutsatser

I alla konstruktioner utom konstruktion med predikativt attribut verkar *fler* väljas i fraser som syftar på referenter som uppfattas som individuativa. *Mer* tycks väljas i fraser som syftar på referenter som på ett eller annat sätt uppfattas som dividuativa. I konstruktion med predikativt attribut beror däremot valet på antalet dividuativa betydelsekomponenter hos substantivet.

De olika konstruktionstyperna skiljer sig åt syntaktiskt. Den syntaktiska strukturen tycks medföra att myckenhetspronomenets betydelse varieras. Betydelsen av *mer* i konstruktion med substantiv som huvudord, exempelvis, är (ung.) 'en större mängd'. I konstruktion med predikativt attribut kan däremot betydelsen omskrivas till (ung.) 'ytterligare'.

Dock finns det i alla konstruktioner en gemensam kärnbetydelse för *mer* och *fler*. Istället för att försöka omskriva denna kärnbetydelse med en synonym, kan man beskriva den för alla konstruktioner gemensamma semantiska relation som råder mellan myckenhetspronomenet och substantivet (i de konstruktioner där substantiv finns utsatt). Relationen kan beskrivas som 'högre grad, högre myckenhet'. Denna semantiska relation torde vara en frekvent förekommande relation och kan således definieras som en lexikal funktion (se Malmgren 2003). Jag kallar denna lexikala funktion **komp-magn** (komparerad magnitud).

Nedanstående formalisering gäller för de konstruktioner jag berört i uppsatsen (utom konstruktion med predikativt attribut). Om reflektionen i avsnitt 4.6.2 stämmer, gäller formaliseringen även för *mer* som huvudord i adverbfras.

Komp-magn (referent som uppfattas som individuativ) $\square$ *fler*.

Komp-magn (referent som uppfattas som dividuativ) $\square$ *mer*

Konstruktion med predikativt attribut kan formaliseras på följande sätt (*N* står för substantiv, *d* står för dividuativ betydelsekomponent, *i* står för individuativ betydelsekomponent):

Komp-magn (N:1d./1i.) $\square$ *mer/fler*

Komp-magn (N:2d./1i.) $\square$ *mer*

Litteraturförteckning

- Andersson, Lars-Gunnar 2000. *Vi säger så*. Stockholm.
- Lyons, John 1977. *Semantics (2)*. Cambridge.
- Malmgren, Sven-Göran 2003. Begå eller ta självmord. Om svenska kollokationer och deras förändringsbenägenhet. I: *Språk och stil* 13, 2003. Uppsala. S. 123–168.
- Molde, Bertil 1992. *Svenska i dag, svar på språkfrågor*. Stockholm.
- Moon, Rosamund 1998. *Fixed expression and idioms in English. A corpus-based approach*. Oxford.
- Teleman, Ulf; Erik Andersson & Staffan Hellberg 1999. *Svenska Akademiens Grammatik*. Stockholm. (Förk. SAG.)
- Åberg, Gösta 2001. *Handbok i svenska*. Stockholm.
- Øvrelid, Lilja 2003. *Subject or Object? Syntactic disambiguation in Norwegian, stochastic Optimality Theory and application in an automatic system*. C/D-uppsats. Department of Linguistics, University of Oslo.
- Svenska Språknämnden 2004. *Hur används mer och fler? Och när skall det vara mera och flera?*
 < <http://www.spraknamnden.se/> >. Frågelådan. (en kopia finns i uppsatsförfattarens ägo).

BILAGA 1

TABELL 7. *Förekomst i de olika konstruktionerna angivet i absoluta tal.*

	<i>Mer</i>	<i>mera</i>	<i>fler</i>	<i>flera</i>
1. Konstruktion med substantiv som huvudord				
a) ingen bestämning, inget adjektivattribut	118	15	188	12
b) bestämning	22	1	42	2
c) adjektivattribut	1	0	23	
d) bestämning, adjektivattribut	0	0	4	
2. Konstruktion utan substantiv				
a) ingen bestämning, inget adjektivattribut	34	0	58	
b) bestämning	15	0	24	1
c) adjektivattribut	0	0	4	
d) bestämning, adjektivattribut	0	0	1	
3. Konstruktion med räkneord	56	0	9	
4. Konstruktion med partitivt attribut	16	1	3	
5. Konstruktion med predikativt attribut	8	1	1	1
6. Adverbfras med <i>mer än</i>	18	0	0	
Totalt:	288	18	357	16

BILAGA 2

TABELL 8. *Substantivets semantiska art i konstruktion med substantiv som huvudord angivet i absoluta tal.*

	<i>Mer</i>	<i>mera</i>	<i>fler</i>	<i>flera</i>
INDIVIDUATIVA				
appellativ	35	4	164	12
mekaniska kollektiver			3	
organiska kollektiver	1		3	
abstrakta	25		87	2
DIVIDUATIVA				
ämnesnamn	18	1	0	0
dividuativa kollektiver	7		0	
abstrakta	51	11	0	
TOTALT:	141	16	257	14